ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ

УДК 378.005.6 https://doi.org/10.31713/vt3201820

Сорока В. С., к.с.-г.н., доцент, проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи, Корбутяк В. І., к.т.н., доцент, начальник відділу якості освіти, Малиновська М. Ф., провідний фахівець відділу якості освіти (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ТЕХНОЛОГІЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В НУВГП НА ОСНОВІ ESG 2015

У статті досліджено систему забезпечення якості вищої освіти в Національному університеті водного господарства та природокористування. Запропоновано системне комплексне вдосконалення нормативної бази університету. Описано взаємозв'язок ESG 2015, локальних документів та системи індикаторів та показників. Розкрито реалізацію принципів ESG 2015 через окремі документи. Наведено перелік необхідних документів для запровадження та розвитку СВЗЯО.

***Ключові слова*: якість вищої освіти, система внутрішнього забезпечення якості освіти, нормативна база університету, індикатори та показники СВЗЯО, ESG 2015.**

Сьогодні освіта є визначальним чинником наукової, соціально-економічної, культурної життєдіяльності суспільства, стратегічним ресурсом забезпечення національних інтересів та конкурентоспроможності держави у світовому співтоваристві. Однією з найбільш актуальних для сучасної системи освіти є проблема якості освіти. Більш того, якість вищої освіти є ключовим поняттям Болонського процесу.

В рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом Україна взяла на себе зобов'язання підвищувати якість та важливість вищої освіти. Для цього Україна має привести внутрішню і зовнішню системи забезпечення якості у відповідність до Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015) [2].

Слід зазначити, що у 2018-2020 рр. одним із ключових зобов'язань на яких фокусуватимуться експертні групи задля посилення й підтримки якості та співпраці всередині Європейського простору

вищої освіти (ЄПВО) є забезпечення якості у відповідності із ESG 2015 [3, С. 4].

У 2018 році в рамках проекту «Простір освітніх ініціатив» та за підтримки Департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки України було видано аналітичний звіт «Впровадження локальних систем управління якістю в українських університетах» [1, С. 10]. Проведені дослідження свідчать про те, що запровадження системи забезпечення якості в українських університетах носить фрагментальний, несистемний та формальний характер. Так, відповідно до даних 88% українських ЗВО стверджують про те, що вони мають системи забезпечення якості і ще 10% ЗВО зазначають, що мають тільки окремі її елементи. Однак, ретельне дослідження і перевірка даних свідчать, що насправді повноцінну систему забезпечення якості мають усього 12-15% ЗВО (заклади, які самостійно усвідомили необхідність розбудови систем якості ще до законодавчих змін) і ще 50-55% ЗВО мають окремі її елементи (ті, що почали приділяти увагу зазначеному питанню після прийняття нового законодавства, яке зобов'язує це робити).

Національний університет водного господарства та природокористування (НУВГП) самостійно розбудовує власну систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (систему внутрішнього забезпечення якості). Політика щодо забезпечення якості в НУВГП реалізується завдяки внутрішнім процесам забезпечення якості, які уможливлюють широку участь усіх представників університету. НУВГП самостійно вирішує, як запроваджувати, контролювати та переглядати цю політику.

На разі відсутні затверджені єдині (типові) вимоги до документів із забезпечення якості за якими університет міг би розбудувати свою систему забезпечення якості і оцінювати її роботу. Однак, НУВГП розробляє окремі положення із забезпечення якості, систему та процедури внутрішнього забезпечення якості освіти, проводить аналіз ефективності роботи системи забезпечення якості і системне комплексне вдосконалення нормативної бази.

Основним у створенні механізмів покращення та оцінки якості освіти ЗВО є правильний добір індикаторів та показників якості, що відповідали б найкращим європейським практикам, враховували б національні розробки, пріоритети й досягнення в оцінці якості вищої освіти та були зрозумілими для зовнішніх користувачів.

На нашу думку, варта уваги розроблена в рамках проекту «Система забезпечення якості освіти в Україні: розвиток на основі європейських стандартів та рекомендацій» (QUAERE) «Система індикато-

рів та показників для визначення рівня/стану системи внутрішнього забезпечення якості на інституційному рівні відповідно до стандартів ESG» [4], оскільки у ній досить широко розкриті індикатори та показники у розрізі принципів Стандартів і рекомендацій.

При формуванні нормативних документів для забезпечення якості освіти в НУВГП необхідно враховувати усі рекомендовані індикатори та показники цієї системи, для того щоб досягнути комплексного та системного підходу.

При формування такого підходу важливо взяти до уваги три основні складові системи формування нормативного забезпечення:

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти.

2. Показники та індикатори.

Нормативні документи (концепції, положення, порядки) (рисунок).

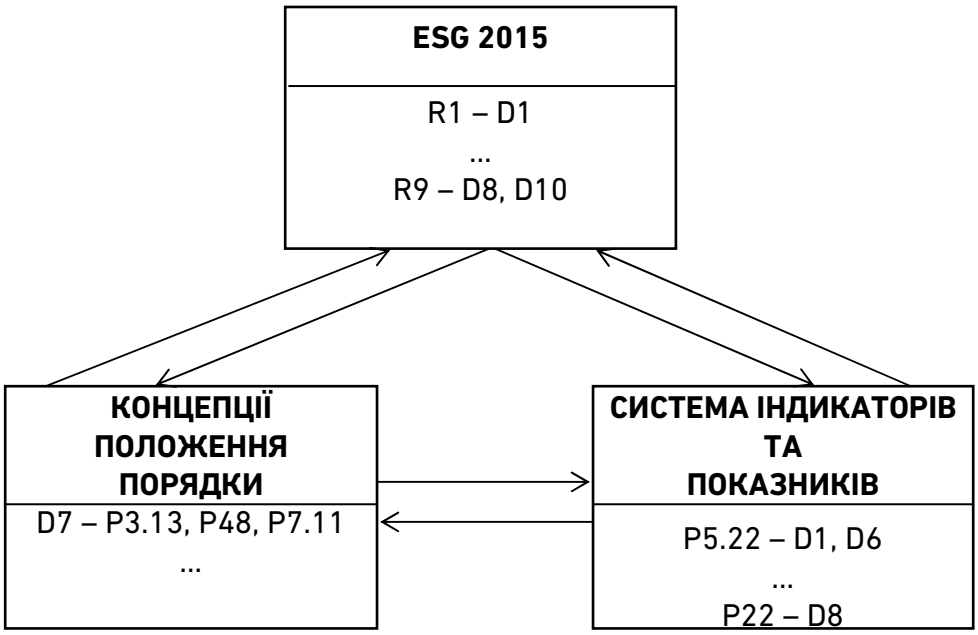

Рисунок. Взаємозв'язок ESG 2015, локальних нормативних документів та системи індикаторів і показників

На рисунку розкрито взаємозв'язок окремих елементів: кожен розділ (Rn) Частини 1 Стандартів та рекомендацій щодо внутрішнього забезпечення якості [5, С. 9] реалізується через створення відповідних документів (Dn) (табл. 1, 2), кожен документ Dn описує певні

механізми та процедури відповідно до певних показників Pn (табл. 3), а у переліку індикаторів і показників зазначається той чи інший документ та відповідний розділ ESG 2015, що унормовує даний критерій (табл. 4).

Таблиця 1

Реалізація принципів ESG 2015 через окремі документи (D)

Принцип / розділ ESG 2015	Відповідний документ
1. Політика щодо забезпечення якості	D9
2. Розроблення і затвердження програм	D2, D8, D10
3. Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання	D3, D5, D6, D7, D11, D12, D13
4. Зарахування, досягнення, визнання та атестація студентів	D4, D7, D12, D13, D14, D15, D16
5. Викладацький персонал	D1, D6, D7, D8, D13
6. Навчальні ресурси і підтримка студентів	D17, D18, D19
7. Інформаційний менеджмент	D5, D7, D8, D13
8. Публічна інформація	D7
9. Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм	D8, D10

Таблиця 2

Відповідність змісту документів (D) окремому принципу / розділу (R) ESG 2015

Документ	Розділ ESG	Документ	Розділ ESG
D1	5	D11	3
D2	2	D12	3, 4
D3	3	D13	3, 4, 5, 7
D4	4	D14	4
D5	3, 7	D15	4
D6	3, 5	D16	4
D7	3, 4, 5, 7, 8	D17	6
D8	1, 2, 7, 9	D18	6
D9	1	D19	6
D10	2, 9	-	-

Таблиця 3

Перелік необхідних документів для запровадження та розвитку системи внутрішнього забезпечення якості освіти (СВЗЯО)

Назва документу (D)	Перелік показників (P)
1	2
1. Концепція впровадження досліджень та інновацій в освітній процес в НУВГП	P5,22; P5,23; P5,24; P5,25; P5,26; P5,27; P5,28; P5,29; P5,30; P5,31
2. Порядок розробки і затвердження освітніх програм в НУВГП	P26; P28; P2,10; P2,11; P2,12; P2,13; P2,15; P2,17; P2,18; P2,19; P2,21; P2,22; P2,23; P2,24; P2,27
3. Положення про студентоцентроване навчання в НУВГП	P35; P36; P37; P38; P3,10; P3,11; P3,12; P3,13; P3,14; P3,15; P3,16; P3,17; P3,18; P3,19; P3,20; P3,21; P3,22; P3,25
4. Положення про академічну мобільність та визнання кваліфікацій в НУВГП	P4,19; P4,20; P4,21; P4,22
5. Порядок опитування (анкетування) студентів щодо окремих курсів, н/п працівників, працівників та допоміжного персоналу в НУВГП	P3,25; P7,20
6. Стратегія розвитку кадрового потенціалу та формування кадрового резерву в НУВГП	P36; P5,12; P5,13; P5,14; P5,15; P5,21; P5,28
7. Положення про публічну інформацію в НУВГП	P3,13; P3,14; P48; P49; P57; P58; P59; P7,11; P7,12; P7,13; P7,14; P7,21; P81; P82; P83; P85; P86; P87; P88; P89; P8,10; P8,11; P8,12; P8,13; P8,14; P8,15; P8,16; P8,17; P8,18; P8,19; P8,20
8. Положення про залучення внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів до забезпечення якості освіти в НУВГП	P1,12; P2,12; P2,13; P2,12; P2,13; P79; P7,22; P7,23; P7,24; P7,25; P93
9. Положення про запобігання плагіату випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти	P1,13; P1,14; P1,15

продовження табл. 3

1	2
10. Положення про поточний моніторинг, періодичний перегляд та оновлення освітніх програм	Р94; Р95; Р96; Р97; Р98; Р99; Р9,10; Р9,13; Р9,14; Р9,15
11. Положення про індивідуальний графік навчання студентів денної форми навчання	Р34; Р3,11
12. Порядок проведення моніторингу та визначення ефективності системи оцінювання результатів навчання	Р37; Р3,15; Р3,16; Р3,17; Р3,18; Р3,19; Р42
13. Положення про рейтингування студентів, нпп, кафедр та ННІ в НУВГП	Р3,21; Р4,16; Р5,20; Р7,17; Р7,19
14. Порядок визнання здобутих кваліфікацій в інших інституціях	Р43; Р4,11
15. Порядок організації позанавчальної діяльності студентів	Р4,13; Р4,18
16. Положення про атестацію студентів	Р4,23; Р4,24; Р4,25; Р4,26; Р4,27; Р4,28; Р4,29; Р4,30; Р4,31; Р4,32
17. Стратегія розвитку ІТ-інфраструктури	Р65; Р66; Р67; Р68; Р69; Р6,10; Р6,11
18. Стратегія розвитку інформаційних ресурсів	Р6,12; Р6,13; Р6,14; Р6,15; Р64; Р6,16; Р6,17
19. Положення про підтримку студентів	Р6,18; Р6,19; Р6,20; Р6,21; Р6,22; Р6,23

Даний багатогранний підхід створення нормативних документів дозволить:

1. Системно та комплексно враховувати рекомендовані індикатори та показники при створенні певних механізмів та процедур забезпечення якості вищої освіти в НУВГП.

2. Якісно проводити внутрішній аудит (самоперевірку) щодо впровадження та розвитку системи якості, а також підготуватись до зовнішнього аудиту національними та міжнародними експертами.

Таблиця 4

Система індикаторів та показників для визначення стану СВЗЯО відповідно до стандартів ESG 2015

Індикатори (I)	Показники (P)	Відповідний документ (D)	Відповідний розділ ESG (R)
I22 – Ступінь залучення стейкхолдері до процесів розроблення ОП	P26 – Участь внутрішніх стейкхолдерів у складі робочих груп з розроблення ОП	D1, D2, D18	R1, R2
	P28 – Наявність механізмів стимулювання участі внутрішніх стейкхолдерів у процесах розробки та затвердження ОП	D1, D2	R1, R2
	P2,9 – Наявність комісій / комітетів / механізмів внутрішньої експертизи ОП та їх відповідності встановленим вимогам	D2, D7	R1, R2

Запропонована технологія створення нормативних документів є тільки початком документального регламентування різноманітних механізмів та процедур впровадження та розвитку системи якості в НУВГП.

Ми усвідомлюємо, що створенням одних тільки документів не можливо запровадити дієву та неформальну систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Для цього найперше потрібно сформувати нову культуру якості в університеті, впровадити для усіх учасників освітнього процесу мотиваційні механізми реалізації процедур на основі активного залучення в освітній процес студентів, випускників та роботодавців.

1. Впровадження локальних систем управління якістю в українських університетах : аналітичний звіт / за ред. Т. В. Фінікова, В. І. Терещука. Київ : Таксон, 2018. 88 с. **2.** Ніколаєв Є. Початок впровадження європейських стандартів забезпечення якості вищої освіти в Україні. Konrad-Adenauer-Stiftung. 2018. URL: https://www.kas.de/veranstaltungsberichte/detail/-/content/pocatok-vprovadzenna-evropejs-kih-standartiv-zabezpecenna-akosti-visoi-osviti-v-ukraini (дата звернення: 19.12.2018). **3.** Паризьке комюніке, 25 травня 2018 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app

/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/06/06/12/paris-communiqueenua2018.pdf (дата звернення: 19.12.2018). **4.** Система індикаторів та показників для визначення рівня/стану системи внутрішнього забезпечення якості на інституційному рівні відповідно до стандартів ESG. ERASMUS QUAERE. URL: http://projects.lnu.edu.ua/quaere/project-results/internal-qa-system/ (дата звернення: 19.12.2018). **5.** Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ : ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.

REFERENCES:

1. Vprovadzhennia lokalnykh system upravlinnia yakistiu v ukrainskykh universytetakh : analitychnyi zvit / za red. T. V. Finikova, V. I. Tereshchuka. Kyiv : Takson, 2018. 88 s. **2.** Nikolaiev Ye. Pochatok vprovadzhennia yevropeiskykh sta-ndartiv zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity v Ukraini. Konrad-Adenauer-Stiftung. 2018. URL: https://www.kas.de/veranstaltungsberichte/detail/-/content/pocatok-vprovadzenna-evropejs-kih-standartiv-zabezpecenna-akosti-visoi-osviti-v-ukraini (data zvernennia: 19.12.2018). **3.** Paryzke komiu-nike, 25 travnia 2018 r. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/06/06/12/paris-communiqueenua2018.pdf (data zvernennia: 19.12.2018). **4.** Systema indykatoriv ta pokaznykiv dlia vyznachennia rivnia/stanu systemy vnutrishnoho zabezpechennia yakosti na instytutsiinomu rivni vidpovidno do standartiv ESG. ERASMUS QUAERE. URL: http://projects.lnu.edu.ua/quaere/project-results/internal-qa-system/ (data zvernennia: 19.12.2018). **5.** Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG). Kyiv : TOV «TsS», 2015. 32 c.

Рецензент: к.т.н., старший викладач Клюха О. О. (НУВГП)

Soroka V. S., Candidate of Agricultural Sciences (Ph.D.), Associate Professor, Vice-Rector for Scientific-Pedagogical and Educational Work, Korbutiak V. I., Candidate of Engineering (Ph.D.), Associate Professor, Head of Education Quality Division, Malynovska M. F., Leading Specialist in Education Quality Division (National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

TECHNOLOGY OF SYSTEM APPROACH TO IMPLEMENT QUALITY OF EDUCATION AT NUWEE BASED ON ESG 2015

The article explores the system of quality assurance of higher education at the National University of Water and Environmental Engineering. The system complex improvement of the university normative base are proposed. The correlation between ESG 2015, local documents and the system of indicators are described. The implementation of the principles of ESG 2015 are disclosed through separate documents. The list of required documents for the introduction and development of IQAS are presented.
***Keywords*: quality of higher education, internal quality assurance system (IQAS) of education, normative base of the university, indicators of IQAS, ESG 2015.**

Сорока В. С., к.с.-х.н., доцент, проректор по научно-педагогической и учебной работы, Корбутяк В. И., к.т.н., доцент, начальник отдела качества образования, Малиновская М. Ф., ведущий специалист отдела качества образования (Национальный университет водного хозяйства и природопользования, г. Ровно)

ТЕХНОЛОГИЯ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА ВНЕДРЕНИЕ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В НУВХП НА ОСНОВЕ ESG 2015

В статье исследована система обеспечения качества высшего образования в Национальном университете водного хозяйства и природопользования. Предложено системное комплексное совершенствование нормативной базы университета. Описаны взаимосвязь ESG 2015, локальных документов и системы индикаторов и показателей. Раскрыто реализацию принципов ESG 2015 через отдельные документы. Приведен перечень необходимых документов для внедрения и развития СВОКО.
***Ключевые слова*: качество высшего образования, система внутреннего обеспечения качества образования (СВОКО), нормативная база университета, индикаторы и показатели СВОКО, ESG 2015.**